

χῶν καὶ βοστρύχων διακόσμησιν διὰ μαργαρίτων καὶ ἄλλων κοσμημάτων. Ἐκατέρωθεν προσεγγίζουσι τῇ νύμφῃ γυναῖκες ὑπηρετοῦσαι καὶ τὰ πλέον ποικίλα κιβώτια καὶ κοσμήματα αὐτῇ προσφέρουσαι. Ἐπίσης τὰ εὑρεθέντα νομίσματα ἔχουσι μὲν μεγάλην ἱστορικὴν ἀξίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸν διάσημον νομισματολόγον καὶ διερμηνευτὴν αὐτῶν εἶναι ἀρχαιότερα τοῦ βασιλέως Λεύκωνος, ὅστις κατὰ τὸν πρῶτον Πελοποννησιακὸν πόλεμον τόσον φιλικῶς καὶ φιλοφρόνως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους προσηνέχθη. Διάφοροι ἐν ταῖς λαρναξιν εὑρεθεῖσσι ἐπιγραφαὶ ἐξεδόθησαν ἤδη καὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ διάσημον σύγγραμμα τοῦ Boeckh, τὸ ἐπιγραφόμενον: Corpus inscriptionum graecorum.

Ξ. ΛΑΝΔΕΡΕΡ.

(Ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν.)

ΣΤΕΨΙΣ

τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β΄.

Α.

Ὁ ἐπιχειρῶν νὰ γράψῃ τὰ κατὰ τὴν στέψιν τοῦ Μεγαλειοτάτου αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Β΄. ἐπιλαμβάνεται ἔργου δυσκολωτάτου· ἀγνοεῖ πόθεν δεῖν ν' ἀρχίσῃ, τί πρῶτον νὰ εἴπῃ, τί μᾶλλον νὰ θαυμάσῃ· λαμβάνει τὸν κάλαμον μετὰ δυσπιστίας, ἀμφιδάλλων ἂν δύναται ποτε νὰ εὕρῃ χρώματα ἀνάλογα πρὸς τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ καταπληκτικὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν προτίθεται νὰ σχεδιάσῃ. Αὕτῃ ἡ δεινότερα μούσα, καθὰ γράφει τις τῶν παρευρεθέντων καὶ ἰδίους ὀμμασιν ἰδόντων τὸ μοναδικὸν ἐκεῖνο θέαμα, ἐκπληκτος καὶ τεθορυβημένη, ἀντὶ περιγραφῆς, λέξεις ἀνάρχρους καὶ τραυλίσματα ἤθελε προφέρῃ, ἂν, ὡς ἐγὼ, ἔβλεπε μαρμαρύσσουσαν τὴν ἐκθαμβητικὴν ἀπειρίαν χρυσοῦ καὶ μαργαρίτων, ἡλίων καὶ ἀδαμάντων, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὸν ὄγκον, μεθ' οὗτινος παρέστη κεκοσμημένη ἡ ἀρχαία τῶν Τζάρων μητρόπολις, ἐορτάζουσα τὴν στέψιν τοῦ γαληνοτάτου Κυρίου της,

Ἡμεῖς δὲν παρευρέθημεν εἰς τὴν πάνδημον ταύτην τελετὴν, καὶ διὰ τοῦτο

ἴσως, ἐπιχειροῦντες· νὰ περιγράψωμεν τὰ κατ' αὐτὴν, ἐδικαιούμεθα ἔχοντες πλειοτέρας τὰς τῆς ἐπιτυχίας ἐλπίδας, ὅτι ἐδυνάμεθα, ὡς συμβαίνει συνήθως, νὰ διακοσμήσωμεν καὶ ὠραῖσωμεν ἐπὶ μᾶλλον τὰ γεγονότα, νὰ μεγεθύνωμεν καὶ διαποικίλωμεν τὰ πράγματα ὅσον εἴν τε· τί τὸ κωλύον; ἡ εὐθὺν ἀπέκειτο εἰς τοὺς δόντας τὰς πληροφορίας. Καὶ ἴσως μὲν τὰ γραφόμενα ἡμῶν δὲν ἤτελον πιστευθῇ· τὸν κύριον ὁμῶς σκοπὸν ἡμῶν ἐπετυγχάνομεν—τὸν σκοπὸν δηλαδὴ τοῦ νὰ καταρτίσωμεν πανόραμα μέγα καὶ ἐξαίσιον—ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου οὐδὲ τοῦτο ὠφελεῖ· ὅτι τὰ πράγματα ἦσαν οὕτω μεγάλα, οὕτω καταπληκτικὰ, αἱ ἐορταὶ οὕτω πομπώδεις, οὕτω ἐκθαμβητικαί, ὥστε, ἂν δυσχεραίνωμεν, δυσχεραίνομεν φοβούμενοι μὴ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὑποθέσεως μᾶς ἀποστομώσῃ. Ὅσιδήποτε κἂν γράψωμεν, ὅτιδήποτε κἂν εἴπωμεν ἀδύνατον νὰ παραστήσωμεν προσηκόντως τὰ πράγματα.

Ὅ,τι καταπληκτικώτερον ἔχει ἡ ἀνατολικὴ πολυτέλεια καὶ ὁ ἀσιατικὸς ὄγκος, ὅ,τι κομψοπρεπέστερον ἡ εὐρωπαϊκὴ φιλοκαλία, ὅ,τι ἐνδοξον ἔχει ἡ ἀκαταμέτρητος αὐτοκρατορία τῶν Τσάρων—πάντα συνήλθον ἀπὸ κοινοῦ συναμιλλώμενα!

Εἰς αὐτοκράτωρ καὶ δύο αὐτοκράτειραι, περιβεβλημένοι τὸ βασιλικὸν αὐτῶν μεγαλεῖον καὶ καθήμενοι ἐπὶ τῶν θρόνων Ἰωάννου τοῦ Γ'. Ἀλεξίου καὶ Μιχαήλ· πέριξ αὐτῶν εἴκοσι βασιλόπαιδες καὶ πάντες οἱ ἔξοχοι ἄνδρες, στρατιωτικοί τε καὶ πολιτικοί, οἱ ἀπὸ ἡμίσεως ἤδη αἰῶνος ἀποτελοῦντες τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν τῆς ἀγανοῦς αὐτοκρατορίας ἐκείνης· οἱ ἀντιπρόσωποι πάντων τῶν βασιλείων καὶ πάντων τῶν δυνατῶν τῆς γῆς· πληθὺς γυναικῶν ὠραίων καὶ κεχαριτωμένων, ἐκάστη τῶν ὑποίων ἦτον ἀξία νὰ κοσμήσῃ θρόνον βασιλίδος· παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ ὑψίστου τσσερᾶκοντα ἀρχιερεῖς ὑπὸ ἑκατὸν διακόνων διακονοῦμενοι· πέραν αὐτῶν πλῆθος συμπεπιεσμένον καὶ κυμαίνόμενον ὥσει πέλαγος, ἐνδεδυμένοι τοὺς ποικιλωτέρους ἱματισμοὺς τῆς γῆς καὶ νέον εἰκονίζοντες πύργον συγχύσεως γλωσσῶν, ἐνδυμάτων καὶ φυσιογνωμιῶν· ἐκτὸς τοῦ ναοῦ μυριάδες λαοῦ περιμένοντος ἐν ἀνυπομονῇσι καὶ ἀπληστίᾳ τὸν κύριον καὶ σεβαστὸν αὐτοῦ πατέρα καὶ συμμιγνύνοντος τὰς ἀνευφημήσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς βροντῆς τῶν κανονίων καὶ κωδῶνων—συνένωσον ταῦτα πάντα ἐν ἐνὶ, συνδύασον καὶ διάταξον τὰ πρόσωπα, εὐθέτισον τὰ πράγματα, ἂν δύνασαι—καὶ λέγε τότε, λέγε.

Β'.

Ἡ στέψις ἐγένετο τῇ 26 Αὐγούστου, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἐν τῷ κατὰ τὸ Κρεμλίνον μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως, προαγγελλθεῖσα ἐπιστάσις τοῦ στρατηγοῦ Ὅστεν Σάκεν, διὰ τῆς ἐξῆς προκηρύξεως, ἀναγνωσθεῖσης εἰς διάφορα μέρη τῆς Μόσχας, εἰς ἐπῆκοον λαοῦ γογυπετοῦς καὶ θεομένου :

« Ὁ τρισέβαστος, ὑψηλότατος καὶ κραταιότατος κύριος ἡμῶν καὶ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Νικολάεβιτς, ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον τῶν πατέρων αὐτοῦ, τὸν θρόνον πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ ἀχωρίστους » τῆς Πολωνίας καὶ Φιλλανδίας, κηδεύσας νὰ διατάξῃ ὥστε ἡ στέψις καὶ ἡ » ὁρκοδοσία αὐτοῦ νὰ γείνωσιν ἐνταῦθα τῇ 26 Αὐγούστου, παρούσης εἰς τὴν » ἱερὰν τελετὴν τῆς σεβαστῆς συζύγου αὐτοῦ αὐτοκρατορίδας Μαρίας Ἀλε- » ξανδρόβνας.

« Ἡ πάνδημος αὕτη πράξις διακηρύττεται εἰς πάντας τοὺς πιστοὺς ὑπη- » κούς αὐτοῦ, ἵνα κατὰ τὴν εὐτυχῇ ταύτῃ ἡμέρᾳ μετὰ πλείστου ζήλου » διατελέσωσι δόκοντες πρὸς τὸν βασιλέα τῶν βασιλέων, ὅπως ἐπιδαψιλεύσῃ » τὴν χάριν καὶ εὐλογίαν αὐτοῦ εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Α. Μ. καὶ καθ' ὅλην » τὴν διάρκειαν αὐτῆς διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν, πρὸς δόξαν τοῦ » ἀγίου ὀνόματος αὐτοῦ καὶ εὐμερίαν τοῦ κράτους.

Γ'.

Πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὰ καθέκαστα τῆς στέψεως, δότεῖπωμεν ἐν ὀλίγοις τί ἐστὶ Κρεμλίνον.

Περίβολός τις δυσχιλίων περίπου πηχῶν ἐκτάσεως, κύκλῳ τοῦ ὁποίου ἐγεί- ρονται ὑπερφάνως πύργοι πολύγωνοι καὶ στρογγύλοι ἐκ πλίνθων ἐρυθρῶν καὶ πρασίνων ὠκοδομημένοι καὶ ὅστις περιλαμβάνει τὰ ἀρχαιότερα καὶ πε- ριφηρότερα Μοναστήρια, παλάτια ἀπέραντα καὶ πολυτελῆ, κεῖται δ' εἰς τὸ κέντρον τῆς Μόσχας, ἐπὶ λόφου βρεχομένου ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μοσχόβα— τοιοῦτόν ἐστι τὸ Κρεμλίνον· καρδίᾳ δηλαδὴ τῆς Μόσχας, ὡς ἡ Μόσχα καρ- δίᾳ ἐστὶ τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας τῆς Ἑσθίας.

Ἡ Ῥωσσία σύμπασα συγκεντροῦται ἐντὸς τοῦ Κρεμλίνου, ὅπερ εἰς τὰ νῦν αὐτοῦ φέρεται ἐξ αἰῶνας, ὅπερ ἀπεδύθη κατὰ Ταρτάρων καὶ Πολωνῶν καὶ ἐξε- ρεύζατο φλόγας κατὰ Βοναπάρτου· ὑπάρχει ἐντὸς τῶν μοναστηρίων αὐτοῦ, ἔνθα χρίονται διὰ τοῦ ἀγίου μύρου οἱ Αὐτοκράτορες, καὶ κοιμῶνται λείψανα ἱερὰ· ἐντὸς τῶν παλατίων αὐτοῦ, ἔνθα ἔγκλιστοι διαφυλάττονται οἱ θησαυροὶ πέντε αἰώνων μεγαλείου καὶ δυνάμεως ἀπεριόριστου· ἐντὸς τῶν ὀπλοστασίων αὐτοῦ, ἔνθα, παρὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν σφαῖραν καὶ τὸ στέμμα, τῶν παρασῆ- μων τούτων τοῦ ὑψίστου βαθμοῦ, κεῖνται σημεῖα καὶ πυροβόλα, λεία πολέμων περιφανῶν.

Τὸ *Κρεμλίνον* μεθερμηνευόμενον ἐλληνιστὶ σημαίνει *φρούριον*.

Ἐν Εὐρώπῃ ἀπέδωκεν πάντοτε χαρακτῆρα μυστηριώδη εἰς αὐτό τε καὶ τὴν Μόσχαν καὶ ἡ ἀτυχὴς τῶν Γάλλων ἐκστρατεία κατὰ Ῥωσσίας οὐκ ὀλίγον συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ διαδώσῃ καὶ ἐπαυξήσῃ τὰ περὶ τοῦ φρου- ρίου τούτου καὶ τῆς περιφήμου πόλεως φερόμενα. Ἐκεῖ πρῶτον ὁ Ναπολεὼν

ἡττήθη ὥς πρὸς τὸ μεγαλύτερον τῶν ἀπορρίψεων καὶ τὴν δραστηριότητα ἐν τῇ ἀπεριορίστῳ αὐτοῦ φιλοδοξίᾳ, ὁ ἄνθρωπος τοῦ αἰῶνός μας ἐσεμνύετο ὅτι κατέκτησε τὴν μητρόπολιν τῶν Τζάρων, ἥτις μόλις πρὸ δύο ἐκατονταετηρίδων κατέστη γνωστὴ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς δύσεως καὶ ὅτι εἰσέδυσεν ἕως τῆς ἱερᾶς καὶ σεβαστῆς ταύτης πόλεως, τοῦ λαμπροῦ δεσμοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, κατὰ τὸν εὐρυᾷ ἔκφορασιν τοῦ ἱστοριογράφου Σζύρου. *Εἶμαι τέλος πάντων εἰς τὴν Μόσχαν*, ἔκραζεν εἰσερχόμενος· εἰς τὸ ἀρχαῖον παλάτιον τῶν Τζάρων! ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Κρεμλίνου! Ἀλλὰ φεῦ! ὁ ἄνθρωπος βλέπει πολ- λάκις διασκεδάζόμενα τὰ χρυσᾷ ὄνειρά του ἴσα ἴσα ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, δι' ὃν πᾶν ἐξήντησε μέσον, πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. Ὁ Ναπολέων ἐπνευστία εἰσέει ἡνιοχέων τὸ ἄρμα τῆς νίκης, ὅταν αἰφνης ἐξεβράχῃ ἐνώπιόν του ἡ τρομερὰ ἐκείνη πυρκαϊά, ἥτις ἀνεχαίτισε τὴν θρι- αμβικὴν αὐτοῦ πορείαν.

Ἡ Μόσχα, τὸ πρὸς ἄρκτον θαυμάσιον τοῦτο μεταίχιμιον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς, σιωπηλῶς πως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Εὐρώπης, πρὸ πάντων δὲ τῆς Γαλλίας, προέκυπτεν οἰκοδομοῦσα τὰ ἀσιατικὰ παλάτια καὶ τὰ ἰδιόρρυθμα κωδωνοστάσιά της· ἅμα δ' ἐπέδειξεν αὐτὰ τῷ ὑπερῷον νικητῇ, εὐθὺς ἔπειτα καὶ ἔσπευσε νὰ τὰ ὑπεξαίρῃ τῶν ὁμμάτων του, παραδίδουσα τὰ πάντα εἰς τὰς φλόγας. Ὁ τελευταῖος αὐλισμὸς τοῦ μεγάλου στρατοῦ ἰσημάνθη εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς πυρπολήσεως τῆς Μόσχας, ἥτις θέλει δια- πρέπῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς φάρος διαχέων τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ ἐνθεν μὲν ἐπὶ μιᾷ ἐποχῇ· ἐπιτυχιῶν, ἔνθεν δ' ἐπὶ μιᾷ ἐποχῇ συμφορῶν!

Τὸ Κρεμλῖνον διέσωσεν ἐκ τῆς λύσεως τοῦ πυρὸς τάγματι τῆς αὐτοκρα- τορικῆς φρουρᾶς, δεινῶς παλαῖσαν κατὰ τοῦ πυρός. Σήμερον οὐδ' ἔχνος σχεδὸν φαίνεται τῆς καταστροφῆς καὶ ἐπὶ τὰ ἐρείπια τῶν παλαιῶν παλατίων ἠγέρθησαν ἄλλα μεγαλοπρεπέστερα.

Ἡ περιέργεια τοῦ περιηγητοῦ εἰσερχομένου εἰς τὴν Μόσχαν εὐθὺς ἐπιτείνε- ται ἐπὶ τὸ Κρεμλῖνον· οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης εὕρηται ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν παλατίων, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μνημείων αὐτοῦ. Ἴταλοι ἀρχιτέκτονες ὠκοδόμησαν αὐτὸ, συγκιρηνῶντες ἀναμιξ καὶ ταρταρικόν, καὶ Ἰνδικόν, καὶ σινι- κόν, καὶ γοτθικὸν ῥυθμόν. «Ἐδῶ μὲν μία παγόδα, ἐκεῖ δὲ μία ἀψις, λέγει » ὁ Κλάρκε, ἐνιαχοῦ κομψότης μεμιγμένη πολυτελείᾳ, ἀλλαχοῦ βαρβαρι- » σμός καὶ ἀπειροκαλία.»

Οἱ ξένοι συνήθως εἰσέρχονται εἰς τὸ Κρεμλῖνον διὰ τῆς Ἀγίας Πύλης, διόδου κολοσσιαίας καὶ ἀψιδοειδοῦς, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ὀγκώδης πύργος· ὠνομάσθη δὲ οὕτω ἐκ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας τῶν Ἰβήρων, ἥτις ἐκεῖ διαφυλάττεται καὶ μεγίστης τιμῆς ἀπολαύει παρὰ Ῥώσ- σοις, ὡς πολιούχος καὶ προστάτις τοῦ γροῦρίου θεωρουμένη.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Κρεμλίνου κεῖται ὁ μέγας κώδων τῆς Μόσχας, περιφέρειαν ἔχων 73 ποδῶν, διάμετρον 23 καὶ ὕψος ὑπὲρ τὸ ἔδαφος 21· ὁ ὄγκος αὐτοῦ περὶ τὰ χεῖλη ὑπερβαίνει τοὺς 22 δακτύλους· ὁ κώδων οὗτος πραγματικῶς ὁμοιάζει βουνῷ μεταλλίνῳ καὶ, καθὰ βεβαιουῖσιν, ὅταν εὕρισκετο εἰς τὸ χωνευτήριον, πάντες οἱ Ῥῶσσοι συνέδραμον εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ, εὐγενεῖς τε καὶ λαός, οἱ μὲν ἄργυρον, οἱ δὲ χαλκὸν συνεισφέροντες. Τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας οἱ χωρικοὶ ἐπισκέπονται αὐτὸν μετ' εὐλαθείας· ἄλλως τε ἡ εὐλάβεια αὕτη εἶναι γενικὴ ἐν Μόσχᾳ καὶ δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ἡ κωδωνομανία κατέχει τὴν πόλιν ἐκείνην, διότι ἀπὸ πρῶτης δὲν ἀκούει τις εἰμὴ κώδωνος πανταχόθεν βομβοῦντας.

Μεταξὺ τῶν ἀπείρων οἰκοδομῶν τοῦ Κρεμλίνου, ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ Ὀπλοθήκη. Ἐν αὐτῇ εὕρηται συνηγμένοι θησαυροὶ εκπλήττοντες τὸν νοῦν τοῦ παρατηρητοῦ καὶ ἐπὶ τοὺς ὁποίους δικαίως οἱ Ῥῶσσοι σεμνύνονται. Ὁ θρόνος τοῦ Μεγάλου Πέτρου, οὗτινος αἱ πράξεις μόναι ἀρκοῦσι ν' ἀπαθανάτισωσιν ἔνθετος, τὰ στέμματα τῶν ἀλληλοδιαδόχως κατακτηθέντων βασιλείων, κειμήλια καὶ ὄπλα τῶν προγεγενημένων, ἐν οἷς καὶ τὸ μέγα ἐλεφάντινον κτένιον, δι' οὗ οἱ Κζάροι ἐκτένιζον τὸν βαθὺν πώγωνά των, ἀγγεῖα ἀργυρᾶ, χρυσᾶ τε καὶ ἐπίχρυσα, σκευὴ διάφορα ἐξ ἐλέφαντος μετὰ σπανίας δεξιότητος καὶ τέχνης τετορευμένα ὑπὸ μοναχῶν, ὅ,τι πολύτιμον καὶ ὅ,τι σπάνιον δύναται νὰ ἔχη ἡ καταπληκτικὴ τὸν πλοῦτον Ἀσία καὶ ἡ ἐμπειρόκαλος Εὐρώπη. Παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ὀπλοθήκης ὑπάρχει μέγα ὀρειχάλκινον κανόνιον, ἐν ἔτει 1694 κατασκευασθὲν, τὸ ὁποῖον βάρος μὲν ἔλκει 79 λιτρῶν, μῆκος δ' ἔχει 16 ποδῶν, ἄνθρωπος δὲ ὀρθίος δύναται νὰ σταθῇ εἰς τὸ στόμιον αὐτοῦ· ἀπέναντι δ' αὐτοῦ, μέσῳ πλατείας ἐκτεταμένης, ὅπου ὁ Βονοπάρτης ἐπιθεώρει τοὺς στρατοὺς αὐτοῦ, ἵσταται ἡδὴ πυραμὶς κανονίων — λεία συγκομισθεῖσα ὑκατὰ τὸ ἔτος 1812, ἥτις μαρτυρεῖ ὅτι τῆς Ῥωσσίας, πλὴν τῶν χειρῶν, πέρμαχος ἀήττητος εἶναι αἱ χιόνες καὶ τὸ πῦρ!

Δ'.

Προζόρτις τῆς στέψεως τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β'. ὑπῆρξαν ἡ πάνδημος αὐτοῦ εἴσοδος εἰς Μόσχαν, ἡ μεγάλη ἐπιθεώρησις πάντων τῶν εἰς τὴν περιχώρον συναχθέντων στρατευμάτων καὶ ἡ μετακομιδὴ τῶν παρασῆμων τῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τῆς Ὀπλοθήκης εἰς τὸ Παλάτιον.

Ἡ ἐπιθεώρησις, πλὴν τῆς ἀπειρίας τῶν στρατευμάτων, τῆς ποικιλίας τοῦ ἱματισμοῦ καὶ τῆς περὶ τὴν παραλλαγὴν καὶ τὰ γυμνάσια δεξιότητος, δὲν παρεῖχεν ἄλλο τι ἑκτακτον καὶ πρωτοφανές· διὸ, παρatreχόντες αὐτήν, ἐνδιατρίβομεν εἰς τὰ τῆς εἰσόδου καὶ τῆς μετακομιδῆς τῶν παρασῆμων, προλογίζοντες οὕτω τὰ τῆς στέψεως.

Ἡ εἴσοδος ἐξετελέσθη τῇ 17 Αὐγούστου.

Ἀπὸ τοῦ παλατίου Πετρόβσκη, ὅπου, φθὰς ἐκ Πετροπόλεως, κατέλυσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος πρὸ τῆς εἰς Μόσχαν εἰσόδου αὐτοῦ, μέχρι τοῦ Κρεμλίνου ἦσαν παρατεταγμένοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ 80,000 στρατοῦ παντὸς ὅπλου. Περὶ δὲ τὴν δευτέραν καὶ ἡμίσειαν ὥραν οἱ κώδωνες τῶν ὀκτακισχιλίων κωδωνοστασίων τῆς Μόσχας ἀνήγγειλον τὴν ἐκ τοῦ παλατίου ἔξοδον τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁλης τῆς τάξεως προηγίτο ἀστυνόμος μετὰ 12 ἐφίππων χωροφυλάκων. Ἔπειτα δὲ ἤρχετο ἔλη ἱππέων ἀρειμανῶν καὶ φοβερῶν τὴν ὄψιν, ἐν στολῇ ἀναγομένη εἰς τοὺς χρόνους τῶν Σταυροφόρων, ἄνδρες μελαγχροεσ, φέροντες λόγχας καὶ καρabiνας. Οὗτοι εἶναι πολεμισταὶ τοῦ Καυκάσου, γυμναζόμενοι δύο ἔτη ἐν Πολωνίᾳ, διὰ νὰ καταταχθῶσιν ἔπειτα εἰς τὴν ἰδιαιτέραν φρουρὰν τοῦ αὐτοκράτορος. Μετ' αὐτοὺς ἔπονται δύο ἔλαι Κοζάκων, τῶν μὲν λευκῶν τὴν ὄψιν καὶ καρabiνόφων, τῶν δὲ ἐρυθρῶν καὶ λογχοφόρων. Πορεύονται κατὰ ὀκτῶ, ἐπὶ ταχυτάτων ταταρικῶν ἵππων. Ἐκατὸν ἱππεῖς, ἐπιβάται λαμπρῶν ζώων, ἐν στολαῖς ποικίλαις καὶ βαρυτίμοις, ἔπονται μετ' αὐτοὺς, ἡγουμένου γέροντος ἐν στολῇ καταχρῦσφ, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν εὐγενῶν τῆς Μόσχας πρίγκηπος Τσερμπάτωφ. Οὗτοι εἶναι οἱ μεγιστάνες τοῦ κράτους, φέροντες τὰς ἐθνικὰς ἐνδυμασίας καὶ τὰ παράσημα αὐτῶν. Τινὲς φαίνονται ἀπλούστατα ἐνδεδυμένοι· ἄλλους καλύπτουσιν ἀδάμαντες καὶ χρυσός· πλὴν ἅπαντες σοβαρῶς προΐοντες. Εἶναι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἄλλοτε ἐκυβέρνησαν τὸ κράτος μετὰ τῶν Τζάρων, περὶ ὧν ἐλέγετο ἐν τοῖς διατάγμασιν ὅτι «Διατάξαντος τοῦ Τζάρου καὶ εὐλογοῦντος τοῦ Πατριάρχου, οἱ μεγιστάνες κρίνουσιν εὐλογον, κτλ.» Ἀπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἠλαττώθη ἡ ἐξουσία αὐτῶν, ἀλλ' ἡ δύναμις των μένει μεγάλη, διότι ἕκαστος αὐτῶν εἶναι κύριος χιλιάδων καὶ μυριάδων δουλοπαροίκων.

Μετὰ τοὺς ἐρχονται οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τῇ Ῥωσσίᾳ ὑποτεταγμένων ἀσιατικῶν λαῶν, Καλμούκων καὶ Κιργησιῶν, Ἰνδῶν καὶ Τατάρων. Αἱ στολαὶ αὐτῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θαυμάσιαι· οἱ μὲν ἔχουσιν ὅπλα ἐκ χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ, οἱ δὲ φοροῦσιν ἐπενδύτας ἐκ βαρυτίμων μεταξωτῶν καὶ καχημιρίων ὑφασμάτων, διηνησιμένων χρυσοῦ καὶ ἀργύρῳ· τὰ ἐπιβλήματα τῶν ἵππων αὐτῶν εἶναι πεποικιλμένα διὰ μαργαριτῶν καὶ πετραδίων· σπάθαι μακραι ἐν θήκαις τορευταῖς πλήττουσι τὰς πλευράς τῶν ἵππων αὐτῶν. Οἱ μὲν πορεύονται ἀσκεπεῖς, καὶ τὰς μακρὰς τρίχας αὐτῶν συνέχουσι πλάκες χρυσαῖ, οἱ δὲ φοροῦσι πῖλους δξεῖς, ὡς οἱ δερβίσαι τῶν Ἰνδιῶν.

Ἦδη παρέρχεται ἀξιωματικὸς ἐν στολῇ ἐρυθρᾷ καὶ ἐφ' ἵππου λευκοῦ ὡς ἡ χιών, ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἐξήκοντα οἰκετῶν τῆς αἰλῆς, ἐν στολαῖς χρυσοῦφάντοις, ἐφ' ὧν διακρίνονται μαῦροι ἀετοὶ, μετὰ ῥάβδων, ὧν τὰ σφαιρώματα εἰσιν ὀλόχρυσα, ὑπὸ ἐξ ὁρμαίων καὶ ὀκτῶ ὥραιων μαύρων, αἵτινες

φέρουσι τὴν κίδαριν καὶ τὴν λαμπρὰν στολὴν τῶν φυλάκων τοῦ πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου. Ἐπειτα ἔρχεται ἐπὶ ἵππου ἐβενώδους καὶ χρυσοστολίστου ὁ κυναγωγὸς τοῦ αὐτοκράτορος, ἐν χιτῶνι μεταξοῦφεϊ πρασίῳ μετὰ χρυσῶν κομβιοδόχων, ἀκολουθούμενος ὑπὸ εἴκοσι κυνηγῶν, οἵτινες φέρουσι στολὴν χρυσοειδῆ καὶ πίλους μὲ πτερὰ πράσινα. Ὅλη ἡ θεραπεία αὕτη προηγείται νέας λαμπροτάτης πομπῆς. Ἐξ ἵπποι στικτοὶ καὶ λευκόφαιοι ἐν σκευῇ ὁλοχρύσῳ, ὀδηγούμενοι ὑπὸ ἵπποκόμων καὶ ἀμαξίων ἡγεμονικῶς ἐνδεδυμένων, σύρουσι χρυσῇ ἀμαξίᾳ τετορευμένην καὶ ἔνδον δι' ἐρυθροῦ μεταξοπίτλου κεκαλυμμένην, ἐν ᾗ κáθηται δύο τελετάρχαι ἐν χρυσοῖς ἐνδύμασι, κρατοῦντες ῥάβδους χρυσοκολλήτους, παράσημα τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν. Ἐν ἐτέρᾳ δὲ ἀμάξῃ, λαμπροτέρᾳ τῆς πρώτης καὶ πολυτελέστερον ἐξευγμένη, κáθηται ὁ τελετάρχης, κόμης Μπόρχ, φέρων τὰ παράσημα αὐτοῦ πάντα. Τὴν ῥάβδον τούτου στέφει σμάραγδος μέγας ὥσει πυγμῇ.

Εὐθὺς μετὰ τούτους ἔπονται εἴκοσι τέσσαρες θαλαμηπόλοι κατάχρυσοι μὲ βρακία λευκά καὶ κύκνων πτερὰ ἐπὶ τῶν πέλων. Εἶναι ὅλοι ἔφιπποι καὶ πορεύονται κατὰ δύο, προηγουμένου ἐνὸς τελετάρχου. Δώδεκα θαλαμηπόλοι ἐν στολῇ μεταξοῦφεϊ καὶ δι' αὐτοκρατορικῶν ἀετῶν διηνησιμένη ἔπονται τούτοις μετὰ ἀξιοματικῶν τῶν αὐτοκρατορικῶν σταύλων καὶ ἵπποκόμων, πάντων ἐφίππων. Ἐπειτα δὲ βλέπομεν παρερχομένας δώδεκα ἀμάξας, ἀριστουργήματα τῆς τορευτικῆς, διαχρύσους ἀπὸ τοῦ ἄζωνος μέχρι τῆς σκέπης, ἔνδον ἐστρωμένας δι' ἐρυθροῦ μεταξοπίτλου καὶ μὲ θαυμαστάς ζωγραφίας ἐπὶ τῶν θυρίδων. Εἰς τὰς πομπικὰς ταύτας ἀμάξας, συρομένας ἀπὸ ἑξ ἵππων χρυσοφαλάρους καὶ συνωδευμένας ἀπὸ ὅλων στρατὸν ἐφίππων ὑπηρετῶν, κáθηται οἱ μεγάλοι ἀξιοματικοὶ τοῦ στέμματος καὶ τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ὁ μέγας αὐλάρχης κόμης Σουβαλώφ, ὁ ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου ὑπουργὸς κόμης Ἀδλερμπέγ, τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου ὁ ἐπιστήμιος φίλος, ὁ νέος κόμης Νεσσσελρέδε, ἐνὶ λόγῳ τεσσαράκοντα αὐθένται, ἔνδοξα φέροντες ἐνόματα καὶ τὸ μέγα τοῦτο κράτος συνδισκοῦντες. Ὅλοι φέρουσι μεγάλην στολὴν μετὰ ταινιῶν καὶ πλακῶν, τινὲς δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ αὐτοκράτορος, ἡγοῦν τὴν μεγίστην ἀπόδειξιν τῆς αὐτοκρατορικῆς εὐνοίας.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐγγίζει, διότι ἰδοὺ ἡ ἐπίτιμος σωματοφυλακὴ. Προηγείται ἡ ἵππεων φορούντων θώρακα χρυσοῦν ἐπὶ λευκοῦ χιτῶνος, καὶ ἐπὶ τοῦ κράνους ἀργυροῦν δικέφαλον ἀετὸν μὲ πτέρυγας ἀναπεπταμένας. Οἱ ὠραῖοι τούτων ἵπποι φέρουσιν ἐπιβλήματα ἐρυθρᾷ, ὣν τὰ ἄκρα κοσμοῦσιν ἀστέρες τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου. Ἡ δ' ἐπομένη σωματοφυλακὴ φέρει χρυσοὺς ἀετοὺς καὶ ἐπιδίνει μελάνων ἵππων. Τὸ θέαμα τοῦ ἐπιλέκτου τούτου στρατεύματος, παρερχομένου μετὰ στρατιωτικῆς μουσικῆς, εἶναι σοβαρὸν καὶ καταπληκτικώτατον.

Τέλος πάντων ἰδοὺ ὁ Αὐτοκράτωρ. Μακρὸν διάστημα χωρίζει αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ. Πολύκροτοι ἀνευφημῖαι ἀναγγέλλουσι τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ, καὶ συνοδεύουσιν αὐτὸν παρέρχομενον. Φορεῖ στολὴν στρατηγοῦ καὶ ἐπιβαίνει λευκοῦ ἵππου. Φέρει τὴν μεγάλην ταινίαν τοῦ τάγματος τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου. Πρὸς τὰς ἀνευφημίας τοῦ πλήθους ἀποκρίνεται διὰ τοῦ στρατιωτικοῦ χαιρετισμοῦ. Παρ' αὐτῷ δὲ πορεύονται ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου μέγας δούξ Νικόλαος Ἀλεξάνδροβιτς, ἐν στολῇ Κοζάκου· ὁ μέγας δούξ Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδροβιτς, ἐν στολῇ οὐσσάρου· οἱ μεγάλοιδοῦκες καὶ ἀδελφοὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντῖνος, Νικόλαος καὶ Μιχαήλ, ὁ δούξ τοῦ Λεουχτεμπέργ καὶ ὁ πρίγκηψ τοῦ Ὀλδεμβούργου Πέτρος.

Κατόπιν τοῦ κυριάρχου καὶ τῶν ἡγεμονοπαίδων ἔρχεται φοβερά καὶ λαμπρά συνοδία ἐκατοντάδων τινῶν στρατηγῶν, περιστοιχιζομένων ὑπὸ ἀνωτέρους ἀξίωματικούς παντὸς ὅπλου. Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τάξει πορεύονται ὁ πρίγκηψ Μεντσικώφ, ὁ πρίγκηψ Γορτσακώφ, ὁ στρατηγὸς Δανεμπέργ, ὁ στρατηγὸς Λήδερς, οἱ πρωταγωνισταὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν παρασταθέντος δράματος.

Τέσσαρες ἄμαξαι συρόμεναι ὑπὸ ἑξ ἵππων καὶ περιστοιχιζόμεναι ὑπὸ ἀκολούθων καὶ σωματοφυλάκων φέρουσι τὰς Α. Α. Υ. τὰς μεγάλας δουκίσσας Μαρίαν Παυλόβναν, Ἀλεξάνδραν Ἰωσηφόβναν, Ἀλεξάνδραν Πετρόβναν, Ἐλένην Παυλόβναν, Μαρίαν Νικολαΐβναν, Αἰκατερίνην Μιχαηλόβναν καὶ τὴν πριγκιπέσσαν τοῦ Ὀλδεμβούργου, λαμπρῶς κεκοσμημένας, μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ καλύμματος (κακόσνικ) καὶ τοῦ θυσαίνου χρυσοκεντήτου ἐπενδύτου τῆς αὐλῆς.

Τὴν βασιλικὴν συνοδίαν κλείουσιν οἱ θωρακοφόροι τῆς φρουρᾶς, καὶ μετὰ τούτους ἔρχονται ἑξ ἐπίχρσοι ἄμαξαι, συρόμεναι ὑπὸ τεσσάρων ἵππων καὶ φέρουσαι τὰς ἀκολουθοῦς τῆς αὐτοκρατείας καὶ τῶν μεγάλων δουκισσῶν. Τελευταῖοι δὲ παρέρχονται οἱ οὔσσαροι καὶ λογχοφόροι τῆς φρουρᾶς, Κοζάκοι, θωρακοφόροι καὶ δραγόντοι, συνοδεύοντες τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐμπορικῶν σωματείων.

Ἡ διάβασις διήρκεσε δύο ὥρας.

Σημειωτέον ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἵστατο ἐνώπιον ἐκάστου ναοῦ καθ' ὃδὸν ἀπαντωμένου καὶ ὡς εἶχεν ἔφιππος ἐλάμβανε τὴν εὐλογίαν τοῦ ἐφημερεύοντος ἱερέως· φθὰς δὲ εἰς τὴν *Ἀγίαν Πύλην*, ὅπου, ὡς προέφημεν, διαφυλάττεται ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας τῶν Ἰεήρων, ἀπέβη τοῦ ἵππου καὶ προσελθὼν μετὰ τῆς αὐτοκρατείας ἐγονυπέτησε, προσευχομένων τῶν ἱερέων· ἐν τῷ ἄμα δ' ἐμμήθησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ περισσὸς πλῆθος, γονυπετήσαντες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, ἀποδεικνύοντες οὕτω ὅτι ἐν Ῥωσσίᾳ ἡ θρησκεία εἶναι πλέον τι ἢ λόγος κενός, πλέον τι ἢ ἀπλὴ ἀνάμνησις,

Ε΄.

Τῇ προτεραιᾷ τῆς στέψεως, 23 Αυγούστου, ἐγένετο ἡ μετακομιδὴ τῶν παρασήμων τῆς αὐτοκρατορίας· ἐπειδὴ δὲ τὸ κοινὸν δὲν προϋγνώριζε τὴν ὥραν, εὐάριθμοι ἦσαν οἱ θεαταί.

Ἀπὸ πρωΐας παρετάχθησαν ἐκατέρωθεν τῆς αὐλῆς, ἥτις κεῖται μεταξὺ τοῦ παλατίου καὶ τῆς Ὀπλοθήκης, ἡ αὐτοκρατορικὴ φρουρά· περὶ δὲ τὴν τρίτην ὥραν ἀκριβῶς (α) μία σπεῖρα γρεναδιέρων τοῦ παλατίου ἐξῆλθον τοῦ μεγάλου προδόμου τῆς Ὀπλοθήκης, ὑπερηφάνως προβαίνοντες· τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἤλεγχον ἄνδρας γεγηρακότας ἐν πολέμῳ, καὶ τὸ βάδισμα αὐτῶν ἀρτίον τι καὶ νεανικόν. Κατόπιν τούτων ἤρχοντο δύο τελετάρχαι χρυσοστόλιστοι, φέροντες εἰς χεῖρας τὰ παράσημα αὐτῶν, ῥάβδον δηλαδὴ μέλαιναν εἰς σφαῖραν ἐλεφαντίνην ἀπολήγουσαν. Μετ' αὐτοὺς δωδεκάς λειτουργῶν, ἐνδεδυμένων ἱμάτια χρυσοπάστα καὶ περιζωσμένων τὸν ζωστήρα τῶν ἐθνικῶν χρωμάτων (β), ὁ κόμης Μπόρχ ἀρχιτελετάρχης τῆς Στέψεως, μακρὰν κρατὼν ῥάβδον ἐκ χρυσοῦ, κεκοσμημένην ἐπὶ κορυφῇ δι' ἐνὸς σμαράγδου μεγάλου, καὶ ὁ πρίγκηψ Κουρακὶν τελετάρχης.

Δύο κήρυκες πολεμικοὶ, περιβεβλημένοι χλαμύδας διαχρύσους, ἤρχοντο ἔπειτα καὶ τελευταῖον τὰ παράσημα.

Ἐν πρώτοις τὸ περιδέραιον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, φερόμενον ἐπὶ χρυσοῦραντου προσκεφαλαίου ὑπὸ τοῦ Κ. Τσελιτσχέφ, μέλους τοῦ συμβουλίου τῆς αὐτοκρατορίας· εἶτα ἡ σημαία τῆς αὐτοκρατορίας, μεταξίνη, ἐπὶ χρυσοῦ δόρατος, μαργαρίταις πεποικιλμένου, φερομένη ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου Κνόβριγκ· ἡ σφραγίς, ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Γορτζακῶφ, ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν· τὸ ξίφος, ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Γορτζακῶφ ἀντιβασιλέως τῆς Πολωνίας καὶ προμάχου τῆς Κριμαίας· ἡ χλαμὺς τῆς αὐτοκρατείας χρυσοῦφαντος καὶ ὑπερβαμένη λευκοῦκτίδι, φερομένη ὑπὸ τοῦ ἀρχικυνηγοῦ Βασιλτσικῶφ· ἡ χλαμὺς τοῦ αὐτοκράτορος, ὑπὸ τοῦ κόμητος Βλουδῶφ, ἡ αὐτοκρατορικὴ σφαῖρα, ὑπὸ τοῦ ναυάρχου πρίγκηπος Μεντζικῶφ, τὸ σκήπτρον, κεκοσμημένον διὰ 268 ἀδαμάντων, 36 σαφειρῶν καὶ 15 σμαράγδων, φερόμενον ὑπὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ στρατηγοῦ κόμητος Πάχλεν· καὶ τελευταῖον τὰ δύο στέμματα, τὸ μικρόν, ὑπὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ στρατηγοῦ κόμητος Κρασίνσκυ, καὶ τὸ μέγα, ὅπερ ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν στέψιν, φερόμενον ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου Σαχώφσκυ· τὸ στέμμα τοῦτο ἀνήκει τῇ αὐτοκρατεῖρᾳ Αἰκατερίνῃ Β΄. σύγκειται δ' ἐκ τρισχιλίων ἀδαμάντων σποράδην προσηρμοσμένων ἐπὶ χρυσῆς

(α) Οἱ ῥῶσσοι καὶ αὐτὰς τὰς τελετὰς (λέγει ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς Ἀρκτου, ὅτι κυρίως ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, γράφοντες τὰ τῆς στέψεως Ἀλεξάνδρου τοῦ Β΄.) ἐκτελοῦσι μετὰ στρατιωτικῆς ἀκριθείας. (β) Τὸ λευκὸν καὶ τὸ πράσινον.

στεφάνης, τῆς ὁποίας τὴν κορυφὴν κοσμεῖ ἄνθραξ, ἴσως πρὸς κάρουν κατὰ τὸ μέγεθος.

Οἱ ἔξοχοι οὗτοι ἄνδρες, οἵτινες ἔφερον τὰ εἰρημένα κειμήλια, εἶχον ἐπὶ τὰ στήθη μεγαλοσταύρους τε καὶ σταυρούς, τινὲς δὲ καὶ τὴν ὑπερτάτην ἔνδειξιν τῆς βασιλικῆς εὐνοίας, τὴν εἰκόνα δηλαδὴ τοῦ αὐτοκράτορος ἀδαμαντοστόλιστον. Ἐκατέρωθεν αὐτῶν παρεπορεύοντο δύο βοητοὶ, δύο ὑπάλληλοι, τετιμημένοι τῷ βαθμῷ ὑποστρατήγου ἢ ἰδιαιτέρου συμβούλου, ἔνθεν καὶ ἔνθεν γρεναδιέροι ἔνοπλοι, καὶ καθὼς προηγείτο, οὕτως ἠκολούθει τὴν πομπεῖαν ἐν τάγμα τοῦ λεκτοῦ τούτου στρατοῦ.

Ὅλοι, πλὴν τῶν στρατιωτῶν, εἶχον τὰς κεφαλὰς ἀσκεπεῖς· οὕτω δ' ἔχοντες, διήλθον βραδεῖ βήματι τὴν αὐλὴν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ παλατίου καταλυματῖαι καὶ θαλαμηπόλοι ἐν στολῇ ὑπεδέχθησαν τὰ παράσημα, ὃ δὲ μέγας ἀρχιστράτηγος παρακατέθεσεν αὐτὰ εἰς τὴν αἵθουσαν τοῦ θρόνου, διατάξας ὑπαλλήλους τινὰς τῆς γραμματείας τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐν τάγμα γρεναδιέρων τοῦ παλατίου νὰ ἐπαγρυπνῶσι φυλάττοντες τὴν πολύτιμον παρακαταθήκην μέχρι τῆς στέψεως.

ΣΤ'.

Ἐνταῦθα ἄρχεται ἡ μεγάλη ἐποποιΐα — καὶ σὺν αὐτῇ αἱ δυσκολίαι ἡμῶν.

Ὡς προεῖπομεν, ἡμεῖς δὲν ἠτύχησαμεν νὰ ἴδωμεν τὸν Μεγαλειότατον αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Β'. ἀμφιεννύμενον τὴν χλαμύδα καὶ περιβαλλόμενον τὸ στέμμα τῆς μεγίστης τῶν ἐπὶ γῆς αὐτοκρατοριῶν — θέαμα ὅπερ δὲν ἐδόθη παντὶ ἀνθρώπῳ νὰ ἴδῃ καὶ οἶον ἅπαξ ἐπὶ ζωῆς ἴσως καθορεῖται. Καὶ ἐν τούτοις, ἐπιχειροῦντες νὰ παραστήσωμεν τὸ γεγονός εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ὥς οἱ ἰδίῳις ὀμμασιν ἰδάντες τὰ πράγματα, αἰσθανόμεθα ἑαυτοῖς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ συγκεντρώσωμεν τὰς διανοητικὰς ἡμῶν δυνάμεις, ν' ἀθροίσωμεν ἐν νῷ τὰ συγκεχυμένα καὶ ἀναρίθμητα στοιχεῖα ἐξ ὧν τὸ ὅλον συνεκροτεῖτο, καὶ τότε, μόνις τότε νὰ δυνηθῶμεν νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὸ ἔργον.

Ἀνέγνωμεν τοσαῦτα περὶ τοῦ γεγονότος τούτου, καθ' ὃ ἡ Ῥωσσία, φαίνεται, ἐφιλοτιμήθη πᾶσαν νὰ παραστήσῃ τὴν λαμπρότητα αὐτῆς, ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τοιαύτας καὶ τηλικαύτας περιγραφάς, ὥστε ὁ νοῦς ἡμῶν ἐκτετασθεμένος περιδονεῖτο εἰς ποταμοὺς φώτων καὶ ἀδαμάντων, συγκεχυμένα βλέπει πρόσωπα ἄνω καὶ κάτω χωροῦντα καὶ ἀναμιξ ὅπλα σπινθηρακίζοντα, παιᾶνας ἀκούει ἐνθουσιώδεις καὶ θρονιάς κανονίων καὶ κώδωνας ἐναρμονίως κροτοῦντας — καὶ μεταξὺ ὧν σκιάν τινα γιγαντιαίαν, μεγαλοπρεπῶς προβαίνουσαν, ἐνώπιον τῆς ὁποίας τὰ πάντα κλίνουναι γόνυ ἐν κατανύξει. Θρη-

σκευτικῇ καὶ πρὸς ἡν μυριάδες ἀναρίθμητοι ὀφθαλμῶν ἀτενίζουσι μετὰ πόθου.

Ἡ πόλις ἅπασα ἐκοσμήθη πλουσίως καὶ κομψοπρεπῶς, ὡς νύμφη παραγινομένη εἰς τὸν θάλαμον τοῦ πολυποθήτου νυμφίου.

Ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ παλατίου εἰς τὰς τῶν ἐν τῷ Κρεμλίνῳ διαφόρων ναῶν, κατεσκευάσθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς σανίδωμα ὑψηλὸν μὲν ἕως ἡμισυν πῆχυν, πλατὺ δὲ δέκα ἢ δώδεκα πῆχεις, χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους τῆς αὐλῆς διὰ διπλῶν κιγκλιδίων ξυλίνων. Ἡ μακρὰ δὲ αὕτη διόδος, καθὼς καὶ τὸ πόδιον ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχεται, ἐστρώθη δι' ὑφάσματος πορφυροῦ.

Ὁ ἥλιος, λαμπρὸς ἀνατέλλων καὶ τοξεύων τὰς ἀκτῖνάς του ἐπὶ τὰ κώδωνοστάσια καὶ τὰς στέγας, ἐχαιρέτισε μυριάδας λαοῦ πιεζομένου πλησίον τῆς ὁδοῦ ἣν ἐμελλε νὰ διέλθῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς κοινῆς λατρείας. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν Μόσχᾳ, ἵνα ἴδωσι τὸ σπάνιον θέαμα, διενυκτέρευσαν ἐσθαίως ἐντὸς τῶν αὐλῶν τοῦ Κρεμλίνου δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τοῦ σαββάτου, διότι πρὸ τῆς πέμπτης πρωϊνῆς ὥρας, ἅπειρος λαὸς κατεπλημμύρει τὰς κυριωτέρας εἰσόδους, τὴν Ἀγίαν Πύλιν καὶ τὰς θύρας τοῦ ὀπλοστασίου τοῦ Νικολάου· ὅλος δ' ὁ λαὸς οὗτος διετέλει γαλήνιος καὶ ἡσυχος καὶ οὔτε χωροφύλακας ἐβλεπε, οὔτε βοσκίους πρὸς διατήρησιν τῆς εὐταξίας.

Ὅκτὼ κανόνια, κείμενα ἐφ' ἑνὸς τῶν πύργων τοῦ περιβόλου, δίδουσι, κατὰ τὴν ἐβδόμην ὥραν, τὸ σημεῖον εἰς τοὺς κώδωνας τῶν ἐκκλησιῶν ἵνα βληθῶσιν εἰς κίνησιν. Τοῦ κολοσσαίου κώδωνος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἰβάν Βελίκη ἀκούεται κατὰ πρῶτον ὁ βαρὺς καὶ μεγαλοπρεπὴς ἦχος. Συγχρόνως δὲ εἰσέρχονται εἰς τὴν αὐλὴν οἱ ἱππῶται φρουροὶ καὶ οἱ θωρακῖται, οἵτινες, ἀναβάντες εἰς τὸν ἐστρωμένον δρόμον, ἵστανται εἰς ἰσὰς ἀποστάσεις καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἑκτασιν. Ὅπισθεν δὲ τοῦ δρόμου τούτου τάττονται στρατιῶται πεζοὶ ἐκ τῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς· πρὸς δὲ τὸ βάθος, παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πρόσοψιν τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως, ἵσταται ἐλαφρὸν ἱππικὸν τῆς αὐτῆς φρουρᾶς καὶ ἐν σῶμα ἐκ τῶν ἐπιλέκτων γρεναδιέρων τοῦ παλατίου, οἵτινες ὑπηρετοῦσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων.

Ἐνῶ ἕξω τοῦ παλατίου ἀποπερατοῦνται αἱ ἐτοιμασίαι, συνοδία συγκειμένη ἐξ ὑπαλλήλων δευτέρης κλάσεως μετακομίζει εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Θρόνου, καλουμένην τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, τὰ αὐτοκρατορικὰ παράσημα, ὃ δὲ ναὸς πληροῦται ἐκλεκτῶν· ἐν πρώτοις ἔρχονται αἱ Κυραὶ τῆς Αὐλῆς· εἶτα ἱερεῖς τοῦ δυτικοῦ δόγματος καὶ τοῦ τῶν διαμαρτυρομένων, οἱ μὲν Φιλλανδοὶ, οἱ δὲ Γερμανοὶ, πάντες τετιμημένοι τῇ εὐνοίᾳ τοῦ Τζάρου, τῆς ὁποίας τὰς ἀποδείξεις ἔφερον ἐπὶ τὰ στήθη· εἶτα ἱερεῖς Ἀρμένιοι, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ πρίγκηπες τῆς Γεωργίας, ἀπλούστατα ἐν-

δεδωμένοι καὶ ἄνευ τινος κοσμήματος. Ἄφ' οὗ πάντες οὗτοι κατέλαβον τὰς οἰκείας θέσεις, τέσσαρες ἀξιοματικοὶ τῆς ἐφίππου αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, γυμνὰ φέροντες τὰ ξίφη καὶ τὰς περικεφαλαίας ἀνὰ χεῖρας, παραγίνονται εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ ποδίου τοῦ θρόνου· εὐθὺς δ' ἔπειτα, διὰ τῆς ἀρκτῶας θύρας, εἰσέρχεται ὁ λειτουργὸς ἐρθόδοξος κληρὸς — οἱ μητροπολίται Μόσχας καὶ Νοβογοροδίας, τεσσαράκοντα ἀρχιερεῖς καὶ ἐπίσκοποι καὶ λεγεὼν ὁλόκληρος διακόνων καὶ ἱερέων — ἀπέρχονται εἰς τὸ σκευοφυλακεῖον, ὅπου ἐνδύονται τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ μετὰ ταῦτα ἔρχονται τῆς δεήσεως ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐτοκρατείας· οἱ ψάλλται τῆς αὐλῆς, ἑκατὸν περίπου τὸν ἀριθμὸν, συνοδεύουσιν αὐτοὺς ἐν χορῷ. » Οὐδὲν συγκινητικώτερον, οὐδὲν ἁρμονικώτερον τοῦ ἔσματος ἐκείνου, λέγει τις τῶν παρευρεθέντων. Καλῶς ποιούσα ἡ κόμησσις Δόρα δ' Ἰστρία ἐκάλεσε τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῶν Ῥώσων μουσικὴν ἔμπνευσιν ποιητικωτάτην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· διότι τὰ ἔσματα αὐτῆς εἶναι κάλλιστα, ἐν δὲ τοιαύτῃ ὥρᾳ, ὑπὸ τοιούτων ψαλτῶν καὶ ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς λαμπροτάτης ἐκείνης μητροπόλεως ἤχοῦντα, καταγοητεύουσι, καὶ φέρουσιν εἰς συγκίνησιν καὶ αὐτὰ τὰ μάλλον ἀδιάφορα ὄντα, διεγείρουσι μυρίους καὶ μυρίους μυστικούς διαλογισμούς.

Περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν, ὁ χρυσοῦφαντος καὶ ὑπὸ λόφου ἐκ πτερῶν στρουθοκαμήλου ἐπεστολισμένος οὐρανίσκος, ὅφ' ὃν ὁδεύει ἡ μήτηρ Αὐτοκρατεία, φέρεται εἰς τὸ μεσόβαθρον τοῦ ἐρυθροῦ ποδίου, ὅπῃθεν μέλλει νὰ καταβῇ ἅπασα ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδία. Μετ' ὀλίγον τὸ κανόνιον ἤχῃ ἐκ νέου, καὶ ἰδοὺ ἐμφανίζεται ἐπὶ τοῦ ποδίου ἡ τρισέβαστος χῆρα τοῦ Νικολάου, συνωδευμένη ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου τῆς, τοῦ κληρονόμου τοῦ θρόνου, καὶ στηριζομένη ἐπὶ τῶν δύο τῆς υἱῶν τῶν Μεγάλων Δουκῶν Νικολάου καὶ Μιχαήλ. Φορεῖ ἐσθῆτα λευκὴν, καὶ ἐπὶ κεφαλῇς τὸ ἀδελφάντινον αὐτοκρατορικὸν διάδημα· ἡ οὐρὰ τοῦ χρυσοῦφάντου μανδύου τῆς ὑποβαττάζεται ὑπὸ ἀξιοματικῶν τῆς αὐλῆς. Ὅπισθεν τῆς αὐτοκρατείας ἔρχονται οἱ νέοι μεγάλοι δούκες, αἱ μεγάλαι δούκισσαι θυγατέρες καὶ ἀδελφαὶ τοῦ αὐτοκράτορος, οἱ παρόντες ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ῥωσσίας ξένοι καὶ πρίγκηπες, καὶ πολυάριθμος συνοδία νεανίδων ἐπιτίμων καὶ κυριῶν τῆς αὐλῆς, ὅλων φερουσῶν τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα.

Ἄμα ἐμφανισθείσης τῆς μητρὸς αὐτοκρατείας, τὰ ξίφη ἀνασπῶνται ἐκ τοῦ κολεοῦ, οἱ στρατιῶται παρουσιάζουσι τὰ ὅπλα, αἱ κεφαλαὶ ἀποκαλύπτονται, ὁ λαὸς ζητοκραυγεὶ καὶ ἡ κραυγὴ αὐτοῦ συνεννοῦται μετὰ τοῦ ἤχου τῶν κωδῶνων καὶ τῆς βροντῆς τῶν κανονίων. Ὁ κληρὸς τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, περιμένων ἐν τῇ νοτίῳ πύλῃ, ὑποδέχεται καὶ προσαγορεύει τὴν Α. Μ. ἥτις προσβαίνει, στηριζομένη πάντοτε εἰς τοὺς δύο τῆς υἱοὺς, ἴνα

λάβη θέσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς, ὅστις ἡτοιμάσθη δεξιόθεν τοῦ θρόνου τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἀπὸ τῆς ἐξδόμης ὥρας, οἱ προσδιορισθέντες ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν κατέλαβον ἕκαστος τὴν οἰκείαν θέσιν, πλὴν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, διότι οἱ πρέσβεις, καθ' ἃ συνεφωνήσαν μετὰ τῶν, συνελθόντες παρὰ τῷ πρεσβευτῇ τῆς Γαλλίας, κατευθύνθησαν πρὸς τὸ Κρεμλίον ἐν συνοδίᾳ μόλις περὶ τὴν ἐνάτην. Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας διέπραπεν ἐπὶ πολυτελείᾳ καὶ πλούτῳ, ὁ τῆς Γαλλίας ἐπὶ κομψότητι. Ὁ δῖφος τοῦ πρέσβως τῆς Αὐστρίας περιεκυκλοῦτο ὑπὸ θεραπόντων φορούντων μεγαλοπρεπῆ οὐγγρικά ἐνδύματα, ὡς καὶ ὁ πρεσβευτὴς αὐτός. Ἡ ἐκ μαργαριτῶν ἐπικέντητος στολή του φαίνεται ἀργυροῦφαντος· τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς κοσμεῖται ὑπὸ στελγίδος ἀδάμαντινης ἀνεκτιμήτου, ἐχομένης διὰ πόρτης, ἣν δύναται, ὡς γράφει τις, νὰ ζηλεύσῃ αὐτοκράτωρ· ἡ σπάθη καὶ οἱ πτερνιστῆρες εἶναι ἀδάμαντοκόλλητοι. Διεκρίθησαν ἔπειτα οἱ ἐπίχρσοι δῖφοι τοῦ Ὁθωμανοῦ ἀντιπροσώπου, καταφθάνοντες ἐν Μόσχᾳ τὴν προτεραίαν, καὶ οὗτινος ἡ παρουσία ἐπροξένησε πολλὴν ἐντύπωσιν. Προσθεθείσθω ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Πάπα, δι' αἰτίας θρησκευτικὰς (!) μὴ δυνάμενος νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν τελετὴν τῆς στέψεως, εἰσῆλθεν εἰς Μόσχαν καὶ συνεχάρη τὸν Αὐτοκράτορα τῇ ἐπαύριον.

Τὴν ἐνάτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν οἱ πρέσβεις εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ λαμβάνουσι θέσιν εἰς τὰς ὑψηλὰς βαθμίδας, τὰς ἀριστερόθεν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, καὶ ἐπομένως δεξιόθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος, κατὰ τὴν ἀκάλουθον τάξιν· ἐπὶ τῆς πρώτης βαθμίδος ὁ κόμης Μορνῦ, καθ' ὃ πρεσβύτερος τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, ὁ λόρδ Γραμβίλ, ὁ πρίγκιψ Ἑστερχάκης, οἱ πρέσβεις τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Σαρδοῦς, ὁ πρίγκιψ τῆς Αἰγύπτου καὶ ὁ στρατηγὸς Βρόλικς, ἡ σύζυγος τοῦ λόρδ Γραμβίλ καὶ ἡ τοῦ ποίγκηπος τῆς Αἰγύπτου. Ἐπὶ τῆς δευτέρας βαθμίδος οἱ πρέσβεις καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν ἄλλων δυνάμεων. Αἱ τελευταῖαι βαθμίδες κατέχονται ὑπὸ τῶν γραμματέων καὶ ἀκολούθων τῶν πρεσβειῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Περσίας, οὓς ἐμποδίζει τὸ θρησκευμα αὐτῶν νὰ εἰσέρχωνται εἰς ναοὺς ἐνθα λατρεύεται Θεὸς ἄλλος τοῦ τῆς λατρείας τῶν, μένουσιν ἔξω τῆς θύρας τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἔδρας ἐπὶ τούτῳ παρεσκευασμένας. Ἀπέναντι τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, εἰς τὰς δεξιόθεν τοῦ θρόνου βαθμίδας, ἵστανται οἱ νέοι μεγάλοι δούκες, αἱ μεγάλοι δούκισσαι καὶ ἅπασαι αἱ ἐπίτιμοι νεάνιδες. Τέλος δὲ αἱ ὀπίσθεν τοῦ θρόνου βαθμίδες κατέχονται ἢ θέλουσι πληρωθῇ ἐντὸς ὀλίγου ὑπὸ τῶν γερουσιαστῶν, τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου, τῶν Συμβούλων τοῦ Κράτους, τῶν διευθυντῶν τῶν ὑπουργείων, τῶν κορυφαίων εὐπατριδῶν καὶ τῶν γενικῶν ἀξιωματικῶν.

Μόλις ἀνέβη εἰς τὰς θέσεις αὐτοῦ τὸ διπλωματικὸν σῶμα, αἱ ζητωκραυγαὶ ἐξω ἀναγγέλλουσιν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐξῆλθε τοῦ παλατίου. Ὁ κληρὸς τότε, ἔχων ἐπὶ κεφαλῇς τοὺς μητροπολίτας Μόσχας καὶ Νοβογοροδίας, ἡμψιεσμένους βαρύτιμα ἱερὰ ἄμφια, καὶ δώδεκα ἢ δεκαπέντε ἄλλους ἀρχιεπισκόπους καὶ ἐπισκόπους, ἐλθόντας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ὧλων, προχωρεῖ ἱεροπρεπῶς πρὸς τὴν νότιον πύλην, ἵνα ὑποδεχθῇ τὸν Αὐτοκράτορα. Ἰδοὺ δὲ, κατὰ τὴν Ἄρχον, ἡ συνοδία τῆς Α. Μ. Προεπορεύετο μὲν σῶμα ἵπποτῶν τῆς φρουρᾶς, εἵποντο δὲ 48 παῖδες θεράποντες, ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων οἰκῶν τῆς ῥωσικῆς ἀριστοκρατίας· ἤρχοντο κατόπιν δύο τελετάρχαι, φέροντες ῥάβδους μετὰ σμαραγδίνων κεφαλῶν, μετ' αὐτοὺς δὲ οἱ προύχοντες τῶν χωρικῶν, οἱ τοῦ σώματος τῶν πραγματευτῶν ὅλου τοῦ κράτους, καὶ οἱ τῶν ξένων πραγματευτῶν, ὅλοι ἐν χρυσοκεντήτοις στολαῖς· μετὰ τούτους πλήθος δικαστῶν καὶ ὑπαλλήλων, οἱ ἐπίτροποι ὧλων τῶν κοζακικῶν στρατευμάτων, οἱ γερουσιασταὶ, οἱ ὑπουργοὶ, οἱ γραμματεῖς τοῦ Κράτους, τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τοῦ Κράτους, οἱ μεγάλοι αὐλάρχαι, καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν κόμης Μπόρχ, οἱ δύο κήρυκες καὶ οἱ κομιστὰι τῶν παρασῆμων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, ὁ μέγας στρατάρχης πρίγκηψ Γαλιτσὶν καὶ τέλος ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα, ἥτις οὐδένα ἀδάμαντα ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὡς μέλλουσα νὰ φορέσῃ τὸ διάδημα, ἀλλ' εἶχε τὴν μεγάλην ἐρυθρὰν ταινίαν τοῦ παρασῆμου τῆς Ἀγίας Δικατερίνης, καὶ ἠκολουθεῖτο ὑπὸ τῶν ἐπιτίμων αὐτῆς δεσποινῶν καὶ νεανίδων, ἀκτινοβολουσῶν ἐξ ἀδαμάντων· ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ συνωδεύετο ὑπὸ τοῦ κόμητος Ἀδλερμπέργ, ὑπουργοῦ τοῦ οἴκου του, ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σουχοζανὲτ καὶ πολυπληθοὺς ἐπιτελείου. Ἦρχοντο δὲ μετὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος ἕτερον ἀπόσπασμα ἱππέων τῆς φρουρᾶς καὶ τὰ κυριώτερα μέλη τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ σώματος τῶν πραγματευτῶν.

Εἰσερχόμενος ὁ Αὐτοκράτωρ ἐν τῷ ναῷ, ἀσπάζεται τὸν σταυρὸν, ὃν κρατεῖ ὁ Μητροπολίτης Μόσχας Φιλάρετος, ὁπότεν καὶ εἰς τῶν Ἀρχιερέων ῥαντίζει ἁγιασμὸν ἐκ χρυσοῦ σκεύους, βασταζομένου ὑπὸ δύο διακόνων. Ὁ Μητροπολίτης Μόσχας, φορῶν τῆς ἀρχαίαν πατριαρχικὴν μίτραν, ὑψηλὴν καὶ λευκὴν καὶ πλήρη χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων, εἶναι ὁ κυρίως λειτουργῶν κατὰ τὴν τελετὴν ἅπασαν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐμφανίζεται ἐν τῷ ναῷ φορῶν τὴν μεγάλην στρατιωτικὴν στολὴν καὶ τοὺς σφαιρωτῆρας, ἡ τὸ παράσημον τῶν προτέρων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν, περὶ τὴν ἀριστερὰν ὠλένην. Τὸ βῆδισμά του εἶναι βραδὺ καὶ σοβαρόν· ὁπισθενέν του, ὑπὸ τὸν μεγαλοπρεπέστατον οὐρανίσκον, ὅφ' ὃν ἦλθεν ἐκ τοῦ παλατίου, καὶ ὅστις μένει εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ, ἀκολουθεῖ ἡ Αὐτοκράτειρα ἐνδεδυμένη λευκὴν ἐσθῆτα, ὡχρὰ ὡς τὸ φῶρμα αὐτῆς καὶ

ὀρθοπλαστικῶς συγκεκμημένη. Προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι τὰς ἑξῶθεν τοῦ ἁγίου εἰκόνας, ἀσπάζονται αὐτάς, καί, ποιήσαντες τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπανειλημμένως, κατευθύνονται εἰς τὸ ἱκρίωμα, ἐφ' οὗ ἴστανται οἱ θρόνοι, προηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἱπποτῶν φρουρῶν, κρατοῦντος τοῦ ξίφος, γυμνόν. Ἐπὶ τῆς πορείας τῶν ἀπαντῶσιν ἴσταμένους ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου τοὺς ἀξιωματικούς οἵτινες φέρουσιν ἐπὶ προσκεφαλαίων χρυσοῦφάντων τὰ αὐτοκρατορικά παράσημα. Οὗτοι εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν προπορευόμενοι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ζεύγους. Καὶ τὴν ῥομφαίαν κρατεῖ ὁ πρίγκηψ Γορτσακῶφ ἀντίβασιλεὺς τῆς Πολωνίας, τὴν σημαίαν τῆς αὐτοκρατορίας ὁ στρατηγὸς Κνόριγκ, τὸ περιδέραιον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ὁ σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας Τσελιτσέφ· τὴν σφραγίδα τῆς αὐτοκρατορίας ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν πρίγκηψ Γορτσακῶφ· τὴν χλαμύδα τῆς Αὐτοκρατείας, ὁ μέγας ἀρχικυνηγὸς Βασιλιτσικόφ· τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος ὁ κόμης Βλουδύφ· τὴν σφαῖραν ὁ ναύαρχος πρίγκηψ Μενζικόφ· τὸ σκῆπτρον ὁ γενικὸς ὑπασπιστὴς κόμης Πάλεν· τὸ μέγα στέμμα, ἔχον ὅμοιον τὸ σχῆμα πρὸς τὸ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ὁ ἀρχιστράτηγος πρίγκηψ Σαχόφσκυ· τὸ μικρὸν στέμμα ὁ γενικὸς ὑπασπιστὴς κόμης Κραζίνσκις. Οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ τῆς Αὐλῆς, καὶ οἱ στρατηγοί, οἵτινες ἔχουσι τὸ παράσημον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ὑπερφέρει καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ, τάττονται ἀμφοτέρωθεν τοῦ ἱκριώματος.

Φθάσας εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἀλέξανδρος, πρὶν ἢ καθῆσθαι περιέβλεψε τοὺς περὶ αὐτὸν ἄπαντας. Ἀριστερόθεν αὐτοῦ ἴσταται ὁ Μέγας Δουὲς Κωνσταντῖνος καὶ ὁ πρίγκηψ Πέτρος τοῦ Ὀλδεμβούργου· δεξιόθεν δὲ, πρῶτον ἡ Αὐτοκράτειρα ἔπειτα ὁ πρίγκηψ τῆς Ἑσσης, ὁ τοῦ Μεκλεμβούργου Γεώργιος, ὁ τῆς Πρωσσίας Φριδερίκος Βιλέλμος, ὁ τῶν Κάτω Χωρῶν Φριδερίκος, ὁ τῆς Βυρτεμβέργης Φριδερίκος, ὁ τοῦ Νασσῶ, ὁ τῆς Ἑσσης Κάσελ, καὶ ὁ τοῦ Βάδεν· περαιτέρω πρὸς τὰ δεξιὰ ἡ Αὐτοκράτειρα μήτηρ, καὶ οἱ δύο νεώτεροι αὐτῆς υἱοὶ καὶ μεγάλοι δοῦκες, περιστοιχισμένοι ὑπὸ τῶν αὐλαρχῶν τοῦ οἴκου τῆς, σχηματίζουσι ἴδιον ὄμιλον.

Ἄπαντες οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλθύναι εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅταν ὁ Μητροπολίτης Μόσχας, ἀναβὰς τὰς βαθμίδας τοῦ ἱκριώματος, παρουσιάζει αὐτῷ ἡνεωγμένην τὴν βίβλον ἐν ᾗ περιέχεται τὸ σύμβολον τῆς πίστεως. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγινώσκει τοῦτο σταθερᾶ φωνῇ. Προβαίνουν δὲ τότε οἱ ἄλλοι μητροπολίται, ὁ τῆς Νοβογοροδιίας, ὁ τοῦ Κιέβου καὶ ὁ τῆς Πετροπόλεως, φέροντες τὴν αὐτοκρατορικὴν χλαμύδα ἐπὶ δύο προσκεφαλαίων. Ὁ Αὐτοκράτωρ περιβάλλεται αὐτὴν, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Ἀρχιερέων. Τότε δὲ ὁ Μητροπολίτης Μόσχας, ἐπιθέσας τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Αὐτοκράτορα, κλίναντα τὸ γόνυ, ἀπαγγέλλει προσευχὴν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ νέος κυριάρχης, κλίνων

τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τοῦ γέροντος ἀρχιερέως, φαίνεται οἷοι λαμβάνων παρὰ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀγρυπνεῖν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν τσωμάτων καὶ τῶν ψυχῶν τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῷ λαοῦ.

Ἀνεγείρεται τότε ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ προστάσσει νὰ τῷ φέρωσι τὸ στέμμα, ὅπερ ὁ πρίγκηψ Σαχόφσκυ ἐγχειρίζει εἰς τὸν Μητροπολίτην, καὶ οὗτος παρουσιάζει εἰς τὸν Τσάρον, ὅστις ἀνυψῶν αὐτὸ ἄνω τοῦ προσκεφαλαίου, τὸ θέτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, καὶ λαμβάνει ἐν ταῖς χερσὶ τὸ σκήπτρον καὶ τὴν σφαῖραν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ στρέφεται τότε πρὸς τὴν Αὐτοκρατείραν, αὕτη δ' ἔρχεται ὡρὰ καὶ κατανευγμένη, κλίνει τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ συζύγου, ὅστις εἶναι ἐνταυτῷ καὶ Αὐτοκράτωρ αὐτῆς· ὁ δὲ Τσάρος ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ στέμμα, καὶ ἐγγίζει δι' αὐτοῦ ἐλαφρῶς τὸ μέτωπον τῆς μεγαλειότητος συμβίας του, ἔπειτα δὲ ἐπανατίθουσιν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Τὸ κίνημα τοῦτο ἐξετελέσθη μετ' ἀνεκφράστου μεγαλείου. Λαβὼν δ' ἔπειτα ἀπὸ χρυσοῦφάντου τινος τετραγώνου τὸ μικρὸν διάδημα, ὁ Αὐτοκράτωρ θέτει αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Μαρίας· Ἀλεξανδρόβνας. Τέσσαρες ἐπίτιμοι δέσποιναι ἔρχονται καὶ στερεοῦσι διὰ χρυσῶν καρφίδων τὸ διάδημα ἐπὶ τῆς κόμης τῆς Αὐτοκρατείας γονυκλινούς, ἐνῷ ὁ Αὐτοκράτωρ, ὅστις φαίνεται μετέχων τῆς κοινῆς συγκινήσεως, ἔχει ἐπ' αὐτῆς προσηλωμένον βλέμμα καὶ συζύγου καὶ πατρός.

Ὁ Αὐτοκράτωρ καλύπτει τὰς ὠμοπλάτας τῆς Αὐτοκρατείας διὰ τῆς ἐκ λευκοῖκτίδος χλαμύδος τῆς, καὶ κρεμαῖ περὶ τὸν τράχηλόν της τὸ περιδέρκιον τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου. Ἡ Αὐτοκρατεία ἐγείρεται, καὶ ἅπαντα ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια ἔρχεται νὰ συγχαρῇ τοὺς δύο Κυριάρχας.

Καὶ πρῶτον ἡ μήτηρ Αὐτοκρατεία εἰς πολλὴν ἔφερε κατάνυξιν τοὺς περιεστῶτας, ὅταν, ἐλθοῦσα ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, Αὐτοκράτορος ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ, ἣτις εἶναι ἐφικτὴ εἰς ἄνθρωπον, καὶ περιπτυχθεῖσα αὐτὸν, καὶ ἀποκαμοῦσα ἐκ τῆς συγκινήσεως, ἔμεινε κρεμαμένη ἀπὸ τοῦ τραχήλου του. Οὐδεὶς ἤλπιζε ν' ἀνθέξῃ ἱσταμένη τρεῖς ὅλας ὥρας μέχρι τέλους τῆς τελετῆς· καὶ ὅμως ἀντέσχε, καίτοι ἀσθενής, ὥσαντι τὴν ὑπεστήριζον αἱ συζυγικαὶ αὐτῆς ἀναμνήσεις καὶ ἡ μητρικὴ ὑπερφάνεια.

Ὁ Ἀλέξανδρος Β'· ἡσπάζθη προσέτι μετὰ πολλῆς ἀγάπης τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ μεγάλῃν δούκισσαν, ἧς τὸ κάλλος ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῶν θεατῶν· ἡσπάζθη δ' ἐπίσης καὶ τοὺς λοιποὺς μεγάλους δούκας.

Ἀκολούθως οἱ δύο κυριάρχαι ἐκάθησαν ἐπὶ τῶν θρόνων των.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ χορὸς τῶν ψαλτῶν ἄρχεται τῆς δοξολογίας, οἱ κώδωνες τῶν ἀκτακισχιλίων κωδωνοστασίων τῆς Μόσχας κροτοῦσι καὶ τὰ

κανόνια, ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτοῦ τούτου τοῦ Κρεμλίνου βροντῶντα, σείουσιν ἐκ θεμελίων τοὺς θόλους τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομήματος.

Ἡ ὄψις τοῦ ναοῦ ἀποβαίνει τότε ἀνεπίδεκτος περιγραφῆς.

Φαντάσθητε τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὴν Αὐτοκράτειραν καθήμενους ἐπὶ τῶν θρόνων αὐτῶν, ἡμφιεσμένους τὴν πορφύραν καὶ περιβεβλημένους τὸ διάδημα· τὸν Αὐτοκράτορα κρατοῦντα τὸ σκήπτρον καὶ τὴν σφαῖραν, ὡς ἄλλοτε οἱ ἡμέτεροι αὐτοκράτορες ἐν Βυζαντίῳ· δεξιόθεν ἑτέραν Αὐτοκράτειραν, ἐπίσης περιεστεμμένην στέμμα βασιλικὸν καὶ ἰσταμένην μετὰ δέκα ἡγεμονοπαίδων, μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένων καὶ παρασημοφορούντων· πέριξ αὐτῶν τοὺς συμβούλους, μέσῳ τῶν ὁποίων διαπρέπουσι σεμνότητι ὁ ἀνδρεῖος πρόμαχος τῆς Ταυρικῆς Γορτζακῶφ καὶ ὁ εἰρηνοποιὸς Ὁρλῶφ· τοὺς γερουσιαστὰς φέροντας τὴν σημαίαν τῆς Αὐτοκρατορίας· ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου θαλαμηπόλους λάμποντας χρυσῶ καὶ στρατιώτας ξιφηφόρους, ἐκ τῶν εὐγενεστέρων οἰκογενειῶν καταγομένους· παρὰ τὴν ἀγίαν τράπεζαν τεσσαράκοντα ἀρχιερεῖς περιστοιχίζοντας τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος· ἐντὸς τῶν θεωρείων τοὺς διπλωμάτας καὶ σὺν αὐτοῖς τὰς γυναῖκας αἵτινες περιάπτουσι κόσμον διὰ τῆς ὠραιότητός των τῇ μεγαλοπρεπεστέρᾳ αὐτῇ τῆς Εὐρώπης· μετὰ τῶν θεωρείων καὶ τοῦ ἀγίου βήματος πλῆθος ἄπειρον γηραιῶν στρατιωτικῶν, ἀπομάχων περιφανῶν πολέμων καὶ ἡρώων τῶν τελευταίων ἡμερῶν, τῶν μὲν φερόντων πληγὰς προσφάτους, τῶν δὲ μαρτυρίας τῆς παρελθούσης ἀνδρίας των· ἅπαν τὸ πλῆθος τοῦτο συγκεκινημένον μέχρι δακρύων καὶ παραδιδόμενον εἰς διαλογισμοὺς ἀγίους, οὔτινες αἰωροῦσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν πρὸς οὐρανοὺς, μετὰ τῆς θεσπασείου ἀρμονίας τῆς ἐκ τῆς ἀγίας τραπέζης διαχεομένης.—Ὡ! μόνοι οἱ ἰδόντες τὸ θέαμα τοῦτο δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀκριβῆ περὶ αὐτοῦ ἰδέαν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ καὶ πρὸς ἀκριβῆ τοῦ πράγματος παράστασιν.

Τὸ καταπληκτικὸν θέαμα καθίσταται ζωηρότερον, ὅταν τὸ Αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος, καταβὰν ἐκ τῶν θρόνων, προχωρῇ μέχρι τῆς ὠραίας πύλης τοῦ ἱεροῦ βήματος, ὅπου ὁ Μητροπολίτης Μόσχας χρεῖε διὰ τοῦ Ἀγίου μύρου τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὴν Αὐτοκράτειραν. Καὶ τότε πάλιν τὰ πυροβόλα κροτοῦσιν ἑκατοντάκις καὶ ἅπαξ.

Τὴν τελετὴν τοῦ χρίσματος ἀκολουθεῖ ἡ τῆς μεταλήψεως, μεθ' ἣν τὸ Αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος ἀναβαίνει πάλιν εἰς τοὺς θρόνους, καὶ τότε ψάλλεται τὸ «Κύριε σῶσον τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὴν Αὐτοκράτειραν ! »

Ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα ἐξῆλθον ἔπειτα τοῦ ναοῦ, φέροντες τὰ παράσημα αὐτῶν, διὰ τῆς βορείας πύλης, πορευόμενοι ἐπὶ πορφυρῶν ταπήτων εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Ἀρχαγγέλου, ὅπου οἱ τάφοι τῶν παλαιῶν Αὐ-

τοκρατόρων, καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀπείρων ζητωκραυγῶν, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοκράτειρα, συνωδευμένη ὑπὸ τῶν περιγκῆπων καὶ περιγκηπισσῶν, ἐξῆλθεν ἀφ' ἐτέρου διὰ τῆς νοτίου πύλης, ὡς καὶ τὸ διπλωματικὸν σῶμα, ὅπερ ἀνέβη ἐκεῖθεν εἰς τὴν καλουμένην χρυσῇ αἰθούσῃ τοῦ Κρεμλίνου.

Ἐξελθὼν τοῦ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας, τὸ Αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος κατηνύθη εἰς τὴν κλίμακα τοῦ παλατίου· ἀπὸ τοῦ ποδίου δὲ τῆς κλίμακος ταύτης στραφεῖς ὁ Ἀλέξανδρος Β' ἔχαιρέτισε τὸ πλῆθος—τότε ἡ τελετὴ παρέστη εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων ὑπὸ τὰ φυσικὰ αὐτῆς χρώματα. Τὸ ἀναρίθμητον ἐκεῖνο πλῆθος, ἐξ αὐτομάτου καὶ ὑπὸ συγκινήσεως, ἥτις ἐπεμαρτύρει τὴν χριστιανικὴν ἀδελφασύνην τὴν συνάπτουσαν τὸν λαὸν τῆς Ῥωσσίας μετὰ τοῦ Μονάρχου του, καὶ ἥτις εἶναι ὁ ἀληθὴς συνταγματικὸς χάρτης τοῦ τόπου, γεγραμμένος οὐχὶ ἐν παπύρῳ, ἀλλ' ἐν ταῖς καρδίαις ἐξήκοντα ἑκατομμυρίων λαοῦ, τὸ ἀναρίθμητον ἐκεῖνο πλῆθος, λέγομεν, ἐπευφημοῦν διὰ βροντερῶν ζητωκραυγῶν τὸν Αὐτοκράτορά του, ἀπεκαλύπτετο τὴν κεφαλὴν καὶ ἐποίει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Τὸ αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος, οὕτινος τὰ διαδήματα ἐξήστραπτον ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ· τὰ κανόνια, οἱ κώδωνες, τὰ μουσικὰ ὄργανα, ἔπληττον ἐκ συμφώνου τοὺς ἀέρας· οἱ θόλοι καὶ τὰ κωδωνοστάσια τοῦ Κρεμλίνου ἐξετόξευον μυριάδας ἀκτίνων . . . —Ω! παρρησίᾳ ὁμολογοῦμεν ὅτι εὐκολώτερον ἀπέβαινε τὸ νὰ πλάσῃ τις ἢ νὰ εἰκονίσῃ τὴν θαυμασίαν ἐκεῖνην πραγματικότητα!

Z.

Ἐνταῦθα λήγει ἡ τῆς στέψεως τελετὴ καὶ ἐνταῦθα σφραγίζομεν ἡμεῖς τὸ πανόραμά μας.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, τῶν θεαμάτων, τῶν φωταψιῶν, αἵτινες ἤρχοντο κατόπιν, οὔτε ὁ τόπος, οὔτε τὰ μέσα ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν νὰ εἰπώμεν ἐν ἐκτάσει.

Ἦτο μία ὥρα μ. μ. ὅταν οἱ αὐτοκράτορες εἰσῆλθον εἰς τὰ ἰδιαίτερα δώματά των, ἔνθα διετέλεσαν μεχριστοῦ ὁ ἀρχιαιτάρχης πρίγκηψ Σέργιος Γαλιτσίν, ἐλθὼν, ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς τραπέζης.

Ἡ ἀρχιτέκτονικὴ τῆς ἀχανοῦς καὶ θολωτῆς ταύτης αἰθούσης εἶναι παραδοξοτάτη· ἡ ὀροφὴ ἐν τῷ κέντρῳ στηρίζεται ἐπὶ στήλης, ἐφ' ἧς ὑπάρχουσιν ἐν ἀναγλύφῳ ζῶα παντοῖα, καλυφθέντα κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην διὰ τρυβλίων χρυσῶν τε καὶ ἀργυρῶν, ἀριστουργημάτων ἐξαχθέντων ἐκ τοῦ βασιλικοῦ θησαυροφυλακείου. Πλούσιον ἐμπέτασμα ἐκ μεταξοπτίλου ἐρυθροῦ, πεποικιλμένου διὰ χρυσῶν ἀστῶν, καλύπτει τοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης· εἰς

δὲ τὰς γωνίας ἐγείρονται κυλικεῖα πλήρη ἀργυρῶν σκευῶν. Ἐνταῦθα οἱ ψάλλται τοῦ Ἰταλικοῦ θεάτρου, ἐνδεδυμένοι καὶ οὗτοι ἰδίαν στολὴν αὐλικήν, ἵστανται ἐπὶ τινος ἱκρίώματος, ὅπου καὶ ὀρχήστρα ἐκ πολλῶν μουσικῶν.

Βίς τὸ βάθος, πρὸς τὴν δεξιὰν γωνίαν, ἵστανται ἐπ' ἄλλου ἱκρίώματος, τριῶν βαθμίδων ὕψος ἔχοντος, οἱ αὐτοκρατορικοὶ θρόνοι, μετακομισθέντες ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως, καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν τράπεζα, μόνον τρεῖς φέρουσα παροψίδας. Πρὸ τῆς τραπέζης ταύτης ἀφέθη ἐλεύθερος τόπος, κατέχων σχεδὸν τὸ τέταρτον τῆς αἰθούσης, ἵνα αὐτοὶ λάβῃ θέσιν τὸ διπλωματικὸν σῶμα· ἡ λοιπὴ αἰθουσα εἶναι πλήρης τραπεζῶν διὰ τὸν ἀνώτατον κλῆρον καὶ τοὺς ἀνωτάτους τοῦ Κράτους ὑπαλλήλους.

Αὐτοὶ αἱ Α. Α. Μ. εἰσῆλθον περὶ τὴν τρίτην ὥραν μ. μ., ἐν πομπῇ, καθὼς ὅταν ἐπορεύοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ αἱ δύο Αὐτοκράτειραι ἐκάθισαν εἰς τοὺς θρόνους, καὶ τότε ἤρξατο, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ξένων πρέσβων, οἵτινες εἰσῆχθησαν εἰς τὴν αἶθουσαν καὶ ἵσταντο ὀρθοὶ καὶ μὴ μετέχοντες τοῦ συμποσίου, τελετὴ καθ' ἣν ἐνόμιζε τις ὅτι εὕρισκετο μεταξὺ τῆς πρὸ τεσσάρων αἰῶνων ῥωσικῆς Αὐλῆς. Ἄπαντες οἱ ἀνώτατοι ἀξιωματικοὶ τῆς Αὐλῆς ἵσταντο ὀπισθεν τῶν θρόνων τῆς Α. Α. Μ. ἐκπληροῦντες καθήκοντα οἰνοχῶν, ἀρτοφόρων καὶ ὀψοτόμων· τὰ δὲ φαγητὰ ἐφέροντο, προηγουμένου τοῦ ἀρχιαιλάρχου καὶ συνοδευούσης αὐτὰ σπείρας ἱππέων τῆς φρουρᾶς, φερόντων τὰ ξίφη γυμνά.

Αἱ Α. Α. Μ. δὲν ἐκάθισαν εἰς τὴν τράπεζαν, εἰμὴ ἀφοῦ ὁ μῆτροπολίτης Μόσχας νυλόγησε τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν· ὁ δὲ κλῆρος καὶ οἱ λοιποὶ ἀνώτατοι τοῦ κράτους λειτουργοὶ, μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, ἐπερίμεινον νὰ ζητήσῃ πρότερον ὁ Αὐτοκράτωρ οἶνον, διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ ἐθιμοταξία, καὶ ἔπειτα ἐκάθισαν καὶ οὗτοι εἰς τὰ ἄλλας τραπέζας.

Τότε δὲ καὶ οἱ πρέσβεις, καθὼς καὶ ἅπαν τὸ διπλωματικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε παρετήρει ἐνσιωπὴ τὴν περίεργον σκηνὴν ταύτην, προσεκληθῆσαν ὑπὸ τῶν τελεταρχῶν ν' ἀναχωρήσωσιν ὀπισθοποροῦντες. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης τὸ συμπόσιον λαμβάνει χαρακτῆρα ὅλως ἐθνικὸν καὶ οἰκεῖον· οἱ ἱταλοὶ ψάλλται, οἱ μόνοι ξένοι οἵτινες ἔμεινον ἐν τῇ αἰθούσῃ, μέλπουσιν ἐκλεκτὰ ᾄσματα.

Οἱ πρίγκηπες τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου ἐγευματίσαν εἰς ἄλλο μέρος τῶν ἀνακτόρων, τὸ δὲ ἄλλθες συμπόσιον προσηνέχθη ἐντὸς σκηνῶν, στηθεισῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ πρὸς μόνην τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων ἐδαπανήθησαν 50,000 ρουβλίων.

Τὸ ἐσπέρας ἐγένετο γενικὴ φωταψία ἐν τῇ πόλει καὶ τῷ Κρεμλίνῳ, καὶ αὕτη ἐξαισιωτέρα παντὸς ὅ,τι ἐφάνη ἀπαράμιλλον ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ τῶν θαυμασίων καὶ γοητειῶν.

Εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς ἡμετέρους τόπους, ὅταν γίνηται λόγος περὶ φωταψίας, ἐννοοῦμεν τὰ ἄθλια ἐκεῖνα λυχνάρια καὶ τὰ ἡμίσεστα χάρτινα φανάρια τὰ ὅποια ἀναρτῶμεν εἰς τὰ παράθυρα. Ἐν Μόσχᾳ, κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, τὰ οὐτακισγίλια κωδωνοστάσια τῶν 1600 ἐκκλησιῶν αὐτῆς ἐκαλύφθησαν τὰ μὲν ἀνωθεν ἕως κάτω, τὰ δὲ ἐπ' ἀρχῆς τῆς στέγης μέχρι κορυφῆς ὑπὸ φώτων. Ὑπὲρ τὰς 200000 ἐργατῶν, ὡς λέγεται, κατέγιναν εἰς τὸ ἔργον τοῦτον, καὶ δὲν εἶναι παράδοξον, διότι, ἅμα ἐπῆλθεν ἡ ἐσπέρα, ὡς ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, τὰ φῶτα ταῦτα ἀνήφθησαν διὰ μιᾶς. Οὕτω πῶς τὸ θέατρον ἔκαιεν αὐτόχρομα καὶ εἰς τὴν πρὸ αὐτοῦ πλατεῖαν ἠγέρθη ἀπέραντος σειρὰ φωτεινῶν ἀψίδων. Ὁ δ' εὐρύτατος κήπος τοῦ Κρεμλίνου ἐφάνη πεφυτευμένος ἐκ φανταστικῶν δένδρων, ὧν οἱ κλάδοι ἦσαν ἐκ πυρὸς καὶ ἔφερον καρποὺς παντὸς χρώματος. Τῇδε κἄκεισε ἀπηντῶντο ἐν αὐτῷ κἀνίστρα πλήρη ῥοδοκίνων, ἀπίων καὶ σταφυλῶν, ὅλων ἐκ φωτός. Δὲν ἔμεινε καμπὴ οὔτε γωνία τοῦ Κρεμλίνου ἀφώτιστος· ἐφαίνοντο τηλαυγῇ καὶ τὰ ἐλάχιστα τόξα τοῦ πύργου τοῦ Ἰβάν, καὶ αἱ ἐλάχισται ζωγραφίαι τῶν ἐννέα κωδωνοστασιῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Βασιλείου. Ἰστάμενος ἐπὶ τινος τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ, ὅστις διχάζει τὴν Μόσχάν, ἔβλεπες, εἰς τὴν ὄχθην τὴν ἀπέναντι, οἴκους πυρὸς, μετὰ τῶν παραθύρων, τῶν θυρῶν, τῶν ἐξωστῶν, ὅλων χαρακτηρισμένων ἀκριβέστατα ὡς ἐν διοράματι, ἢ ὡς ἐπὶ χάρτου διατρήτου, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου ἐτέθη λυχνία.

Ἡ φωταψία αὕτη, σημειωτέον, ἐπανελήφθη ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν νύκτας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ.—Ὁ Μένανδρος ἢ περὶ νέας κωμωδίας· παρ' Ἑλλήσι (συνέχεια).—Τὸ Παλάτιον τῶν Δογῶν ἐν Βενετίᾳ.—Περὶ γάμου. — Ἡ ὀπτασία τοῦ Μίρζα. — Ἐρως ἐν γάμῳ (συνέχεια).— Περὶ τῶν ἐν Κριμαίᾳ ἀνευρεθεισῶν ἀρχαιοτήτων.—Στέφης τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β'.
